

VOJNI INVALID

GLASILO UDRUŽENJA

VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE S.H.S. IZ VRŠNEGA ODBORA V LJUBLJANI

List izhaja 1. in 15. v mesecu. — Posamezna številka 1 Din. Naročnina mesečno 2 Din. — Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Št. Peterska vojašnica.

Iz pravilnika k invalidskemu zakonu.

Izšel je pravilnik k novemu invalidskemu zakonu v Beograjskih Službenih Novinah z dne 2. februarja t. l.

Ker pravilnik marsikaj raztolmači, kar je v invalidskem zakonu nejasnega, je treba da naše čitatelje seznanimo z najvažnejšimi točkami.

In sicer hočemo začeti pri raznih pomočih, ki jih nudi invalidski zakon.

I. Zdravljenje.

K čl. 10. Brezplačna zdravila se dobivajo samo v bolnicah za dobo zdravljenja.

Invalide, vdove, sirote in druge zaščitence, kakor predpisuje čl. 10., morajo pošiljati k zdravnikom v preiskavo občinski ali drugi državni uradi.

K čl. 11. Državni ali samoupravni, pri nedostatku istih tudi privatni zdravniki, so dolžni vršiti brezplačni pregled in izdajati brezplačna spričevala tako za hibo (diagnozo) kakor za nastalo bolezen.

K čl. 12. V bolnice in druge zavode se sprejemajo invalidi in njihove družine le na podlagi izkaznic, izdanih od pristojne oblasti. Vsak pa mora prinesiti tudi spričevalo o premoženjskem stanju.

V zelo nujnih slučajih, kjer je potrebna hitra zdravniška pomoč in zdravljenje, so dolžni vsi zdravstveni zavodi brez razlike, bodisi državni, samoupravni ali privatni, sprejemati tudi ako bi dotični momentano ne prinesel izkaznice; mora pa se izkazati le z invalidskim uverjenjem ali člansko knjižico ali s kakimi drugimi invalidskimi listinami. Zavod mora potrebne uradne dokumente potem zahtevati uradno.

K čl. 14. Ministrstvo socialne politike bo vedno pred početkom sezone potom ministrstva za narodno zdravje pozvedelo glede kopališč, posetnikov in sob, da bo moglo odrediti natančno število invalidov, ki se bodo poslali

posameznim kopališčem med sezono in po sezoni.

K čl. 15. Oni invalidi, ki imajo pravico, pa še niso dobili nikakih protez ali pripomočkov (torej če se javijo šele prvič), se morejo prijaviti ortopedskemu zavodu le preko svojih pristojnih krajevnih oblasti z natančnim popisom hibe in kakšne aparate potrebujejo.

Oni pa, ki so že kdaj prejeli protezo, se prijavljajo z dopisi in prošnjami.

Nakaznice za vožnje v ortopedski zavod izdajajo krajevne oblasti, za nazaj pa ortopedski zavod.

Pohabljeni otroci siromašnih invalidov kakor tudi sirote padlih, umrlih ali pogrešanih morejo zaprositi za ortopedične pripomočke le uradno potom krajevnih oblasti s potrebnimi dokumenti (sodni sklep v poverjenem prepisu, potrdilo, da je dotični res otrok invalida ali vojna sirota in potrdilo, koliko plača njegov oče ali živeča mati neposrednega davka).

K čl. 17. Ako se ne da ugotoviti če je upravičenec pokvaril protezo vsled redne potrebe (ne po svoji krivdi) ali vsled nepazljivosti (po svoji krivdi), je treba v dvomljivih slučajih pozvedeti pri krajevnih oblastih za podatke. Od rezultata poročila zavisi ali gre proteza na državni ali njegov račun. V slučaju, da se najde krivda, se izda po strokovni komisiji rešitev z navedbo razlogov, katero mora odobriti minister socialne politike. Ta rešitev se potem pošlje uradno delegaciji min. financ, da izvrši zaračunanje na pokojnino dotičnega.

Visokost odplačil določi minister za socialno politiko z ozirom na visokost invalidskih prejemkov in imovinsko stanje dotičnega.

V ostalem je glede protez pri starem.

K členu 19. Strokovno komisijo (za učenje) imenuje upravitelj invalidskega zavoda. Sestoji iz 3 članov od osebja zavoda. Upravitelj je predsednik te komisije. Osebe, zaščitene z inv. zakonom, se obračajo za strokovni pouk s pismenimi prošnjami (direktno) na Ministr-

stvo za socialno politiko. Priložiti morajo po-
verjeni prepis sodnega uverjenja, potrdilo o
imovinskem stanju in točno označbo, kateri
obrt se žele učiti. Ministrstvo zahteva poročilo
invalidskega zavoda, v katerem se nahaja re-
edukacijska šola, ako je prostor in ako se do-
tični sprejme.

K čl. 23. Trajanje učenja določi uprava inv.
zavoda. To se mora zgoditi najkasneje v 2 me-
secih po prihodu v zavod. Poprej se mora za-
dostno prepričati o sposobnosti in napredku
dotičnega, da določi, kakšen rok mu je potre-
ben, da bo položil lahko mojstrski izpit.

K čl. 24. Oni invalidi, ki dokažejo, da so
najmanj eno leto že delali pri kakih mojstrih
ali pa kot samouki kak obrt, se lahko javijo
ministrstvu za socialno politiko s prošnjo za
polaganje mojstrskega izpita. Nekaj časa pa
morejo biti tudi v reedukacijski šoli zavoda, da
pridobe potrebno teoretično podlago in boljšo
sposobnost.

Dotičnim mora tudi odločiti glede vstopa
minister za socialno politiko na podlagi proš-
nje s prilogami (sodni sklep v prepisu, potrdilo
o imovinskem stanju, potrdilo mojstra ali po-
trdilo občinskega urada).

K čl. 25. Obliko in tekst diplom predpisuje
minister socialne politike. Navedeno mora biti,
ali je dotični položil izpit enoglasno ali z ve-
čino glasov. V diplomah bo tudi navedeno, kak-
šne pravice daje invalidu.

Diplome o izpitu za mojstre se dajejo samo
za obrte, ki so včlanjeni v zadrage, za ostale
obrti pa samo uverjenje po čl. 11. zakona o
obrnitih (srbski zakon). Uverjenja o trajanju
in uspehu učenja se bo dajalo tudi invalidom
učencem kmetijske ali druge stroke.

K čl. 26. Invalidi učenci v zavodih dobi-
vajo stanovanje in hrano, delovno obleko, pe-
rilo in obutev.

Vse to je državna last, zato jo mora inva-
lid skrbno čuvati. Za nalašč povzročeno po-
kvarjenje je invalid materialno odgovoren.

Pri vstopu v zavod dobi eno obleko za
delo ali delavski plašč, kateri mora trajati po

samo v pouk, kako se skrbi drugod za vojne
vdove, nego tudi za vzgled, kako bi se naj
skrbelo tudi pri nas. Uredništvo.

LISTEK.

Žensko delo in zaščita vojnih vdov.

(Marta Harnoss in Chr. Pfändner.)

V Nemčiji ima organizacija vojnih invali-
dov mnogo znanstvenikov in drugih intelektu-
alnih sodelavcev, ki se bavijo z vsem s pro-
blemi izboljšanja položaja vojnih žrtev — pač
velik razloček pri nas, kjer je takorekoč inte-
lektualec vojnega invalida nekako sram, da bi
sodeloval v organizaciji, pri listu in pomagal
tako ali drugače organizatorno ali znanstveno
vojnim žrtvam. V Nemčiji, pa tudi drugod je
zato tudi invalidsko vprašanje mnogo na bolj-
šem nego pri nas, kjer se vsak odteguje delu,
bodisi v organizaciji, bodisi s peresom. Pred
nami leži več brošur, ki jih je izdala organiza-
cija vojnih invalidov, med njimi tudi ta o žen-
skem delu in zaščiti vojnih vdov.

Brosura se bavi s problemom, kako zašči-
titi vojno vdovo in kako skrbi država za te, ki
so žrtvovale na branik domovine svoje naj-
dražje.

Mi bomo to delo Marte Harnoss in Chr.
Pfändnerja priobčevali v podlistkih, kar bo ne

Razvoj ženskega dela pred vojno.

Zadnje čase se vedno močneje ponavlja
med vojnimi vdovami stremljenje po razsež-
nem zaščitnem zakonu ženskega dela. Sledeč
temu stremljenju, je važno, da si v glavnih po-
tezah ogledamo razvoj ženskega dela.

Ako se tu govori o razvoju ženskega dela,
je pred vsem mišljeno delovanje žene izven
doma. To delovanje se ne sme vedno razume-
vati pod pojmom »poklica«. Že takoj od začetka
hočemo ločiti pojma »pridobninsko delo« od
poklicnega dela. Pridobninsko delo je delo, ki
se izvršuje za to, da se dobi sredstvo za živ-
ljenje — saj beseda že sama to govori. »Po-
klic« pa je nasproti temu tisto delo, ki daje tudi
notranje zadovoljstvo, nekako »oduševljeno
delo«.

Da je žensko delo doma tudi ene vrste
poklicno delo in celo najvažnejši poklic žene,
je nesporno. Brezdomno je, da ima vzgoja
otrok največji narodno gospodarski pomen. Pa
tudi pravilno vodstvo gospodinjstva ni zapo-
stavljeno, nego istotako velikega pomena v na-
rodnem gospodarstvu.

To je poklic, o katerem se lahko reče, da
je za ženo oduševljeno delo. Vsi drugi ženski
»poklici« pa poskušajo zato tudi deloma poka-
zati sposobnosti žene. V razvoju ženskega dela
pa imamo pretežno posla s pridobninskim de-
lom izven doma. Stremljenje, da se upelje žena
v primerne poklice izven doma, zaposluje po-
klicne urade do dandanes v največji meri in še
bo stalo mnogo truda, preden se bo zadovoljilo
vojne vdove. Zakaj, vse to je odvisno pred
vsem od gospodarskega položaja.

Ženska je iskala delo izven doma. To se
opazuje že v začetku 80tih let prejšnjega sto-
letja. Razni momenti so to povzročili. Najprej
je ta razvoj padel v čas po vojni 1870/71. To
je doba industrije in strojev, kjer se je produk-
cijski proces razčlenil in postal mehanično delo,
ki se je dalo opravljati tudi od neizkušenih moči.
Z upeljavo strojev v industrijo se je tudi gos-
podinjstvo poenostavilo. Mnoga dela, ki so se
prej izvrševala v gospodinjstvu, je prevzela
tovarna. Izdelki so bili mnogo cenejši od do-
mačih. Omenimo tu samo le tkalstvo in peka-
rijo. Posebno tkalstvo je bilo po Nemčiji zelo
razširjeno in je tvorilo važen del v domači
obrti. S stroji se je blago delalo hitreje in tako
je mnogo ljudi ostalo brez kruha in s tem tudi
ženske moči niso mogle več najti zaposlenosti
doma in so si morale iskati dela izven doma.

kvaliteti od 6—12 mesecev, par čevljev, ki morajo trajati 8 mesecev. Za prvih šest mesecev dobi tudi dva para perila, dva para nogavic in ovoj, dva robca in pa samo po potrebi en klobuk ter zimsko suknjo.

Po preteku prednavedenih rokov se imajo precejšeni predmeti zamenjati z novimi, ako se ne more kaj zakrpati in dalje nositi.

Invalidski zavod mora tudi naznaniti, ako ima invalid družino, pristojni finančni upravi radi izplačevanja invalidnine izključno njegovi družini, ako niso zakonski zadržki.

Ako pa invalid nima nobenega takega, se za čas učenja v zavodu njegova invalidnina ne izplačuje nobenemu. Ako se invalid uči izven zavoda (da ni oskrbovan), se mu izplačujejo poleg invalidnine pripadki (relutum), kakršne določi minister za socialno politiko.

Po izvršenem učenju in mojstrskem izpitu se more invalidu dati pred odhodom iz zavoda na predlog uprave obleka, perilo in obutev in sicer ono, kar nosijo, to pa najsiromašnejšim po odobrenju ministra za socialno politiko.

K čl. 27. Nagrade-dnevnice za take invalide, ki so se v zavodu že nekoliko izučili, odreja minister socialne politike na predlog uprave, znašati pa smejo največ po 4 Din dnevno.

K čl. 28. Ako se vojna siročad ne bi mogla učiti v državnih zavodih, se bo oddajala v privatne.

Rešuje minister za socialno politiko.

K čl. 29. Sprejem sirot v razne zavode po tem členu je treba razumeti tako, da se, ako so pogoji, sprejemajo le odlični ali prav dobri dijaki. Ako imajo sirote take pogoje, potem imajo prednost pred vsemi prijavljenimi bodisi v državnih ali samoupravnih zavodih, to je takimi prijavljenci z enakimi pogoji, ki pa niso vojne sirote.

Tudi za vse druge dobrotelčnosti velja taka prednost.

K čl. 30. Zaposlenje vojnih žrtev se bo vršilo po posebnem pravilniku.

Prednost za državne in samoupravne službe je razumeti tako, da velja v tem slučaju, ako izpolnjuje vojna žrtev iste pogoje, ako se zahteva šola ali kakšna strokovna sposobnost, da mora biti sprejeta pred vsemi drugimi nezashitenimi prosilci.

Vse državne oblasti se morajo pred izpolnitvijo mest obrniti na ministrstvo za socialno politiko, da priporoči vojne žrtve.

Zaposlenje se vrši na sledeči način:

Invalidsko udruženje bo v sporazumu s samoupravnimi in oblastnimi odbori in občinami sestavilo potrebne sezname s podatki, koliko oseb se more zaposliti in na katerih mestih. Dotične predloge bo poslalo preko velikih županov ministrstvu socialne politike, katero bo odločilo, kakšno število dotičnih oseb se vzame v službo in na katera mesta se imajo postaviti.

K čl. 37. Glede trafik in drugih koncesij.

Pri podeljevanju teh pravic je treba prvenstveno vzeti one osebe, katere so nesposobne za drugo delo in so siromašne, ali pa imajo veliko dece, ter bodo dokazale, da jim je taka pomoč nujno potrebna.

Da se bo moglo pomagati s prvimi 50 % otvorjenih novih trafik, je potreba, da invalidsko udruženje napravi spiske glede krajev in oseb, ki bi želele nove trafike. Ti spiski se bodo dostavili upravi monopolov. Od uprave monopola se bodo zahtevala mesečna poročila o podelitvah trafik vojnim žrtvam.

V višjih slojih se je ta vpliv ženskega gibanja posebno opazal. Tu se je tudi mnogo podelalo na temeljito izobrazbo. Drugače je bilo pri nižjih slojih, posebno v delavskih. Med tem, ko se je srednji sloj največ držal, da svoje hčere izobrazi za gospodinjstvo in za domača ženska dela, je delavski sloj iskal in našel delo v industriji. Izobrazba ženskih poklicev je bila še slabo urejena. Obstoja je učna doba za ženske poklice. Pred vsem pa je bila mezda tako majhna, da ni bilo veselja, oprijemati se teh poklicev. Pomislimo samo na šivilje, modistinje in služkinje.

S produkcijo v masah, z razdelbo produkcijskega procesa na razne posamezne dele in na ta način dobljen lažji zaslužek je dobilo mehanično delo, ki ni zahtevalo dolgega učenja, prednost.

Tako so bili razni momenti, ki so razumljivi, da od dobe 80tih let stopnjuje delo ženske izven doma. Tudi za omoženo žensko in mater je bilo merodajno delo izven doma, ki se ga je lažje naučila ter tako pomagala k eksistenci svoje družine. Že leta 1907. se je lahko utrdilo, da je bila v obratih ena tretjina žensk zaposlenih. Število je do vojne znatno naraščalo, dasi se ga ne da točno opredeliti.

Resnemu socialnemu politiku ne uide dejstvo, da je iz tega nastajala velika škoda za

K čl. 38. Pretežkim invalidom, ki se ne morejo kretati, se mora preskrbeti vozove do železniških postaj. Stroške poravnava ministrstvo socialne politike proti računu in potrdilo o diagnozi bolezni ter obči nesposobnosti za kretanje. Taka potrdila izdajajo državni zdravniki.

Za invalidske privatne vožnje izdaja predpise minister za promet.

K čl. 43. Pretežki invalidi, nesposobni za delo, kateri ne morejo ostati brez postrežbe, se sprejmejo v invalidske domove po odobrenju ministra za socialno politiko. K prošnji se mora predložiti sodno poverjen prepis sodnega sklepa, potrdilo o imovinskem stanju in da nima nobenega, ki bi ga vzdrževal.

Uprava doma mora obvestiti finančno oblast, da mu preko zavoda pošilja invalidnino oziroma pripadajoči del njegovi družini.

Glede specialnega dodatka 3600 Din, ako stanuje pretežki invalid pri svoji družini, odločuje sodišče.

K čl. 51. Spremembe glede invalidnine rešujejo sodišča, ki morajo označevati natančno spremembo prejšnjih sklepov. Začasni invalidi so dolžni donesti finančni upravi potrdilo, da so pri rekrutovanju v dotičnem letu spoznani še dalje začasne invalide, drugače se jim ustavi invalidnina.

K čl. 53. Siročad pred 16. letom izgubi pravico do invalidnine le, ako je popolno oskrbovana v privatnih ali državnih zavodih. Nesposobnost za delo po 16. letu se ugotavlja potom invalidskih nadpregledov po čl. 64. tega zakona. Zdravniška spričevala daje brezplačno državni ali samoupravni zdravnik.

K čl. 61. Za pogrebne stroške se plača družini takoj po smrti enomesečna invalidnina na podlagi dokaza o smrti.

Za nadaljno pomoč je treba prositi ministrstvo socialne politike s sodnim sklepom v prepisu, imovinskim spričevalom in mrtvaškim listom, za katere listine se ne plačuje nobena taksa.

K čl. 81. K prošnji za odpravnino je treba priložiti sodni sklep glede invalidnine, v originalu, potrdilo o imovinskem stanju iz katerega se mora razvideti, da je odpravnina invalidnine potrebna in da se resnično zboljša imovno stanje.

K čl. 82. Pri zahtevanju odkupnine v denarju po prejšnjem členu je treba priložiti tudi spisek iz rojstne knjige.

K čl. 83. Jamstvo se zahteva po pismeni obvezi dveh uglednih državljanov, ki mora biti potrjena od pristojne oblasti.

K čl. 86. Ako se podeli odkupnina z zemljo, se ustavi invalidnina šele takrat, ko dotični res prejme zemljo na razpolago in obdelovanje in pospravi prve sadove. Ako invalid pusti zemljo ali se mu odvzame vsled takega tehtnega vzroka, naj se obrne na ministrstvo socialne politike, da se mu zopet prizna invalidnina.

Z odkupom invalidnine bodisi v denarju ali zemlji, invalid ne zgubi pravice na druge pomoči po invalidskem zakonu.

K čl. 87. V narodni fond se vlagajo tudi: a) Zastarele obresti in zastarele izvlečene obveznice po zakonu o izplačilu vojne odškodnine,

b) odbiti procenti od dobitkov po prednavedenem zakonu,

c) odbite svote pri vojni odškodnini nad 5000 Din, v kolikor presegajo ali ne dosegaajo nad to svoto posamezne tisočice,

narodno gospodarstvo. In tako je nastala, četudi deloma po težkih borbah, cela vrsta zaščitnih zakonov za ženske. V splošnem se je šlo za zaščitna določila, ki so uravnavala delovni čas žensk in mladoletnih delavcev. Prišla je prepoved dela ob praznikih in nedeljah. Delovni čas za ženske in mladoletne je bil določen. Nadalje se je prepovedovalo nočno delo. Nato je prišel zakon o ženah v drugem stanju. Tudi število nadur je bilo določeno z zakonom.

Opazilo se je tudi nadalje, da je zaposlitev v nekaterih industrijah bila škodljiva za žensko telo. In tako so nastali tudi razni zakoni o prepovedanih in za delo omejenih obratih. Na pr. ženske niso smele biti zaposlene pri stavbi, v rudnikih in v opekarnah. Posebno je bilo prepovedano ženskam delo v steklarnah, v svinčenih livarnah in cinkarnah, v kolikor zahteva taka zaposlitev težko delo, ali katero kako drugače škodi zdravju. Tudi se niso smele ženske, vsaj do 21. leta, zaposliti pri delu, ki je zvezano z nevarnostjo za zdravje ali z npravnostjo.

Tako se vidi v razvoju zaposlenja ženskih moči izven doma v predvojni dobi, da ono vedno stopnjuje in da je do izbruha vojne bilo zaposlenih po tovarnah in drugod zelo mnogo ženskih moči. (Dalje prihodnjič.)

d) 3% od vojne odškodnine pri izplačilih od 100.000—500.000 Din, a preko te svote 5%.

K čl. 92. Da ima za zaščito v poštev prihajajoči pravico do zdravljenja in ortopediranja pred pravomočnim sodnim sklepom (predno se mu prizna obiležje) je treba, da predloži potrdilo pristojne oblasti, da je postal nesposoben po vzrokih navedenih v tem zakonu.

K čl. 98. Dokler se drugače ne odredi se smatra za siromašnega oni, ki ne plača več kot 30 Din neposrednega davka brez osebnega davka in doklad in davka na pokojnino, kakor je predvideno po prejšnjem začasem invalidskem zakonu. Občine, oblastne in samoupravne oblasti bodo obveščale pristojne blagajne o vseh onih osebah, ki bodo dobile službe.

K čl. 99. Davki se odredjujejo po času, ko je bila oseba poškodovana in od tega časa se daje pravica do invalidnine.

K čl. 100. Pri vsaki spremembi premoženja se postopa po čl. 98.

Dotična rešitev uničuje vsa prejšnja rešenja, kar se mora označiti.

K čl. 102. Osebe, ki že imajo pravico do invalidnine po prejšnjih pravomočnih rešitvah in jo tudi uživajo ter one osebe, ki imajo enake rešitve a invalidnine ne prejemajo izplačane (zaostanki) pa so se prijavile in kljub temu še ne prejemajo svojih prejemkov, morajo dobiti sodnjska potrdila, da so prijavljene za prevedbo, tako bodo mogle prejemati invalidnino toliko časa še po starem zakonu in prejeti eventualne razlike če bodo že po 1. aprilu 1926 prevedene. Ako se kateri ne prijavi v odrejenem roku (3 mesecev) ni treba to smatrati tako, da nima nobenih pravic več temveč se takim samo ustavi izplačevanje, ko pa se bodo prijavili se jim zopet začne izplačevati.

K členu 103. Poleg spornih zadev iz leta 1912 do 5. maja 1920 se morajo vzeti v poštev tudi spori po tem roku toda izključno do 17. maja 1923, ker je bil ta dan zadnji za prijavo pravic zaščite.

K čl. 106. Osebe, ki se jim pravica zaščite ni priznala iz razloga ker so se prijavile pri nepristojnih oblastih, pa so prijave prepozno prišle k sodišču, morajo predložiti sodne sklepe v poverjenih prepisih, da se more ugotoviti vzrok.

K čl. 109. Oni nižji in višji oficirji, kateri dobivajo, ako so siromašni in v svobodnih poklicih ter ne dobivajo oficirskih pokojnin dnevnice po 20 ali 30 Din, dobivajo tudi dodatke za ženo in deco po čl. 45.

Toliko smo mogli radi pomanjkanja prostora posneti našim čitateljem. Sicer so to vse najvažnejše točke, ker smo izpustili le one, ki se tičejo bolj upravnega sistema kakor reševanje aktov, kompetenc sodišč itd.

Pravilnik bo prestavljen v slovenščino in pozneje enkrat objavljen v našem uradnem listu.

O priliki bomo lahko spregovorili še nekoliko več glede vsebine.

Proračun in ukinitve.

V zadnjem času se vršijo obširne in mestoma prav burne debate glede novega državnega proračuna.

Preteklo leto smo imeli same proračunske dvanajstine in čas bi bil, da se začne novo računsko leto z rednim proračunom.

Vladni načrt proračuna je izgotovljen in obsega okoli 14 milijard Din potreb, ki bi se morale kriti iz davkov in drugih državnih dohodkov.

Poslanci se ogorčeno pritožujejo nad preveliko obremenitvijo in to še posebno nekateri glede neenakomernega naprtanja davkov med posamezne pokrajine. Ravno mi Slovenci se čutimo pri tem močno prizadete, radi česar naši poslanci nastopajo v parlamentu.

Kljub temu, da se misli državne potrebe povečati, pri čemur bi se morale kriti največ s povišanjem že itak preobteženih davkov, se hoče po sedanjem proračunu na drugi strani ukiniti precej ljudskih bonitet.

Štediti se hoče, toda tako štedenje ne misli prinesiti dobrot.

Ukiniti se misli veliko število mest državnih uslužbencev ter iste reducirati.

Reducirati pa se misli po večini najnižje sloje izmed državnih uslužbencev, take, ki pravzaprav svoje borne dohodke krvavo zaslužijo in državo prav nič ne obremenjujejo. Na visokih mestih se misli pustiti pri starem.

Če bo to rodilo koristen efekt, zelo dvomimo.

Pri nas se je šele sedaj pričelo govoriti, da imamo preveč ministrstev. Imamo jih kar osemnajst. Pravijo, da taka uprava zahteva veliko državnih izdatkov in res je to. Druge večje države imajo manj ministrstev.

Zdi se nam pa tudi, da imamo poleg tega še preveč drugih upravnih aparatov, pred

vsem mislimo na oblasti. Tudi to potrebuje preveč izdatkov.

Da se vse to uredi, se pripravlja nov zakon o centralni državni upravi.

Mislimo, da bi bil ta zakon potreben pred proračunom, ker bi se mogoče potem lažje regulirale državne potrebe.

Zakon o centralni upravi misli pred vsem zmanjšati število ministrstev. Na ta način bi odpadlo nekaj ministrov, podtajnikov in drugih uradnikov, pa tudi drugi upravni izdatki bi se zmanjšali. Toda pri vsem tem pa se namerava popolnoma ukiniti ministrstvo za socialno politiko. Pod to ministrstvo spadamo mi, vojne žrtve.

Predvideva se, da pride naše vprašanje pod ministrstvo narodnega zdravja, deloma pa mogoče tudi pod notranje ministrstvo.

Ako pomislimo, kakšen je danes socialni položaj našega človeka, ne samo invalida ali druge vojne žrtve, temveč splošno vseh slojev, moramo misliti, kako potrebno, da skoro eno najpotrebnejših je ravno ministrstvo za socialno politiko.

Kar pogledimo razna socialna vprašanja. Invalidsko vprašanje ima v vseh ozirih polno potrebo. Stanovanjska beda pri teh razmerah še davno ne bo odpravljena, brezposelnost vedno narašča in z redukcijami se celo pospešuje. Delavec še daleka nima svojega popolnega starostnega in drugega zavarovanja itd. Ves tak položaj rodi neljube in dostikrat škodljive posledice. Vse to rodi pokvarjenost. Socialna beda napravlja tudi tatove, vlomilce in vsake vrste nemoralneže. Zato je treba vse to s pametno in smoteno socialno politiko ublažiti in odpraviti, seveda je treba za to kaj žrtvovati.

Z odpravo ministrstva za socialno politiko bomo gotovo prizadeli tudi vojne žrtve. To se že sedaj predhodno pozna. Ravno pri pojasnjevanju sedanjega državnega proračuna imamo priliko slišati, da se nameravajo ukiniti razni krediti za vsakovrstne pomoči raznim ubožnim slojem. Vse to se dela že nekako v smislu ukinjevanja gori omenjenega ministrstva.

Gotovo bomo tudi vojne žrtve v marsičem razočarane, ko pride na dan nov proračun.

Zato za nas bodoče sprejemanje državnega proračuna ni skoro nič manj važno, kakor invalidski zakon. Kaj nam pomaga invalidski zakon, ako pa ne bo sredstev za njegovo popolno izvajanje. K temu omenimo samo naše kredite za pokojnine, posebno za zaostale. Bodoči proračun nima nobene postavke za izplačilo naših zaostankov.

Pa tudi druge pomoči.

Iz narodnega fonda smo lani oktobra zadnjikrat dobili 250.000 Din kredita, ki je bil na mah izčrpan za nekaj najpotrebnejših izplačil. Od tedaj pa ni naša oblast prejela nič več in bomo morali mogoče zopet še dolgo čakati.

Vsi potrebni krediti bi se morali redno periodično nakazovati. Ako nas proračun spregleda in se imamo še zanašati na same redke nezadostne dotacije, bo naše vprašanje slabo regulirano.

Naše gibanje.

Občni zbori: Dne 21. februarja 1926 se vršita občna zbora v Cerknici in v Moravčah. Kraj in čas bosta objavljena potom lepakov.

Podružnica v Ljubljani javlja svojim članom in članicam, da se vrši redni občni zbor podružnice dne 28. februarja t. l. ob 9. uri dopoldne v veliki dvorani Mestnega doma. Redni člani prejmejo vabila, ter je vstop dovoljen le proti izkazu z vabilom.

Dolžnost članov in članic je, da se občnega zbora sigurno udeležijo.

Selca nad Škofjo Loko. V zadnji številki ni bil izvoljeni odbor pravilno naveden, zato ga danes objavljamo pravilno: preds. Franc Tušek, podpreds. Josip Markelj, tajnik Franc Srebrnjak, blagajnik Franc Kovač, odbornik Peter Frakelj. Namestniki Lenart Pirc, Anton Blaznik, Marija Vrhunc. Nadzorni odbor: Ivan Tomažin, Janez Brce, Andrej Logar, namestnika Franc Buh in Jakob Fröhlich. Delegat Franc Kovač, namestnik Josip Markelj.

Smrtna kosa. Po mučni bolezni je v Mariborski bolnici preminul tov. Alojzij Muc iz Ugovca pri Prihavi. Kod mlad fant je moral zapustiti ta zapeljivi svet. Staršem, bratom in sestri izrekamo globoko sožalje.

Iz Bohinjskega kota. Dasi je pri nas veliko vojnih invalidov in vdov, še ni bilo v našem glasilu dopisa, ker smo takorekoč v kotu Slovenije pod sinjim Triglavom. Imamo podružnico za ves Bohinj s sedežem v Boh. Bistrici, pod vodstvom agilnega predsednika inž. g. Hinko Rejca, ki je prva zaščitnica naših pravic. Ista daje svojim članom razna pojasnila. Prijave po novem inv. zakonu smo vsi

pravočasno vložili s potrebnimi prilogi okr. sodišču v Radovljici. Apeliramo na člane in članice, da se še nadalje oklepamo in vztrajamo v skupnem delu za naše pravice. Ostanimo še nadalje zvesti člani podružnice, ker le v skupnem delu je moč in blagostanje.

Trafike. Podružnica U. V. I. v Ljubljani javlja, da se namerava ustanoviti nova trafika na Sv. Petra cesti št. 50 v Ljubljani.

Takoj se odda trafika v Dobruši h. št. 12, okr. Kamnik.

Reflektanti, ki razpolagajo s kapitalom in primernim lokalom, naj se takoj javijo v pisarni podružnice.

Šivilje. Vojna vdova, mati treh nepreskrbljenih otrok v Ljubljani, bi rada oddala svojo 15letno hčerko v učenje kaki šivilji. Predvsem bi rada dobila šiviljo v Ljubljani, katera bi jo sprejela samo v učenje, oskrbo pa bi imela lahko pri materi. Reflektira pa eventuelno tudi na deželo, vendar bi ji morala v tem slučaju šivilja nuditi oskrbo. Tovariši in tovarišice se prosijo, da javijo naslove šivilj, ki bi bile voljne vzeti deklico v učenje, na upravništvo »Vojnega invalida« v Ljubljani, Šentpeterska vojašnica.

Himen. Pred kratkim se je poročil naš tovariš Ivan Jelen, tajnik in blagajnik podružnice v Polzeli. Vsi tovariši in prijatelji mu iz srca častitamo in želimo mnogo sreče. — Člani podružnice Polzela.

Zrebanje srečk efektne loterije Udruženja vojnih invalidov, podružnice v Dubrovniku je, kot nam sporočajo, preloženo na 24. aprila 1926.

Prijave v inozemstvu. Izvršni odbor se je obrnil pisмено potom središnega odbora na Ministrstvo za socialno politiko za pojasnitev, kje se inajo prijaviti one naše vojne žrtve, ki se nahajajo v inozemstvu n. pr. v Nemčiji.

Dobil je obvestilo, da se lahko vsi dotični prijavijo v inozemstvu pri konzulatih naše kraljevine.

Izgubljena članska knjižica. Tovariš Jernej Turnšek iz Črnomlja je izgubil člansko knjižico. Svarimo vsakogar pred eventuelnim izrabljanjem. Kdor kaj zasledi, naj nam takoj javi.

Položnice smo priložili današnji številki vsem onim, ki dolgujejo naročnino. Prosimo, da vsi točno poravnajo zaostanke in za naprej. Dolžnost vsakega je, da podpira svoje glasilo.

Kritika o invalidskem zakonu. Konec dotične razprave je v tej številki izostal radi »Pravilnika«. V prihodnji številki bomo dotično razpravo končali.

Kredit za razne vrste pomoči po inv. zakonu. V mesecu oktobru m. l. je bil tukajšnjemu oddelku za soc. politiko za razne pomoči po zač. inv. zakonu iz Narodnega fonda nakazan kredit v znesku Din 250.000. Kot smo obveščeni, je ta denar že popolnoma razdeljen med vojne žrtve. Zadnja dotacija je min. za socialno politiko nakazala v letu 1924. Od tedaj pa do oktobra 1925 in pozneje vložene prošnje so vse rešene. Komur je bila podeljena kaka podpora, je bil pozvan, da je poslal pobotnico. Oni, katerih prošnje niso bile ugodno rešene, pa bodo te dni prejeli uradna obvestila. Od ¼milijonskega kredita se je izdalo največ za orodja invalidom, ki so se izučili kakih obrti v invalidskih zavodih, potem pa enkratnih denarnih podpor, brezobrestnih posojil in pogrebnih stroškov. Manjši zneski so odpadli tudi na druge vrste pomoči, kot zdravljenje, učni pripomočki in potni stroški invalidov. Za enkratne podpore je prosilo 1276 vojnih žrtev, 398 je bilo ugodno rešenih, ostalim pa se je moralo odkloniti, ker je bil kredit izčrpan. Ker predvideva pravilnik k novemu inv. zakonu, da bo vse te vrste pomoči izdajal Narodni fond, bo odslej najbrže za take vloge in prošnje kompetentno samo ministrstvo, če ne bo pooblastilo vel. županov. Naloga organizacije bo, da bo vedno kot doslej izposlovala od pristojnih oblasti kredite, da ne bo zakon samo na papirju.

Invalidi, ki imajo od agrarne direkcije veleposestniško zemljo v zakupu. V Prekmurju in na Ptujskem polju je nekaj naših članov, ki so dobili zemljo v zakup. Ker pravi čl. 86. novega inv. zakona, da bodo oni, ki so ali ki bodo dobili od agrarne reforme zemljo v last, izgubili invalidnino, radi tega nas sedaj ti tovariši vprašujejo, če bodo izgubili pokojnino. Zato pojasnimo: V Sloveniji agrarna reforma še ni izvedena na ta način, kot jo omenja čl. 86. Pri nas je veleposestniška zemlja, kolikor je je nad določenim maksimumom, oddana samo v zakup in morajo zakupniki za to plačevati gotove letne zneske. Zemlja torej še ni njihova last in za nje ne velja čl. 86. Kadar pa bo agrarna reforma izvedena v polni meri, tedaj bo itak vsakemu na prosto dano, da bo lahko izbiral med enim ali drugim.

Popravek. V prvi letošnji številki je v objavi »Vsi zamudniki« v zadnjem odstavku tiskovna pomota, ki daje stavku čisto drugo

vsebinsko kot pa bi moralo biti. Zadnji stavek se pravilno glasi: Invalidi morajo seveda biti preje nadpregledani. K temu dajemo v pojasnilo, da morajo prizadeti vložiti prošnjo na pristojni vojni okrug, ki jih bo potem vpoklical k nadpregledu kot druge invalide.

Zopet reorganizacija in nova pravila. Z ozirom na čl. 91. inv. zakona, ki določa, da mora biti glavno invalidsko predstavništvo v Beogradu in da se morajo po oblastih osnovati oblastni in sreski odbori in to v teku šestih mesecev po uveljavljanju inv. zakona, je Sred. Odbor po pooblastilu lanskega kongresa izdelal načrt novih pravil in jih te dni poslal vsem izvršnim odborom, da jih proučijo in v 15 dneh stavijo svoje predloge. Plenarna seja naj bi potem sprejela nova pravila. Obenem je naročil, da naj se ne sklicuje več občnih zborov podružnic, ker bi se morali ti zopet sklicati, da se vršijo že po novih pravilih, ki predvidevajo proporc. Vsled nečitljivosti smo morali načrt pravil vrniti, zato jih nismo mogli objaviti. Objavljena bodo najbrže v prihodnji številki, nakar nam bodo morale podružnice postaviti spreminjevalne predloge, da jih bo zastopnik I. O. predložil plenarni seji. Po sprejetju pravil bo potrebna zopet reorganizacija, seveda bo pa o tem sklepal še letošnji redni občni zbor I. O.

Prevajanje invalidov itd. na prejemke novega inv. zakona. Nekatera sodišča izdajajo že sklepe o prevedbi po novem inv. zakonu. Sklepi so tekom 30 dni po dostavitvi pravomočni, če se stranka ne pritoži. Pravomočen sklep pošlje sodišče računovodstvu, da bo od 1. aprila t. l. dalje izplačevalo novo pokojnino. Proti sklepu je dopustna v gori navedenem roku pritožba na višje inv. sodišče. Dokler ne bo pritožba rešena, bo dotični prejemal staro pokojnino, pozneje se bo pa to obračunalo. Za Slovenijo bo pristojno višje invalidsko sodišče v Zagrebu, ki pa ni še ustanovljeno. Prizivi bodo gotovo čakali in med tem dotični tudi na svoje prejemke. I. O. je potom S. O. vložil spomenico pri ministru za soc. politiko in ministru pravde, da se osnuje oddelek zagrebskega viš. sodišča v Ljubljani s kompetenco druge in zadnje instance za Slovenijo. Toda dokler še ni ustanovljeno sodišče v Zagrebu, za oddelek v Ljubljani ne more biti govora. Kdor vsled sklepa o prevedbi le ne bo preveč oškodovan pri pokojnini, je po našem mnenju najbolje, da se raje ne pritoži. Po čl. 77. zakona lahko v teku enega leta prosi za revizijo postopka. Majhne pogreške stilizacije pa se ev. lahko, preden poteče 30 dni, tudi pri sodišču, ki je izdalo sklep, popravijo. Vojne žrtve bo prevajalo 53 okrajnih sodišč. Od vseh 18.000 vojnih žrtev, toliko približno je računovodstvo razposlalo potrdil, bo prišlo povprečno na eno okrajno sodišče 370 vojnih žrtev, oziroma še manj, ker je prejemnikov samo 15.000. Ostali pa so zač. invalidi, ki jim je pokojnina potekla in jih bo sodišče prevedlo po izvršenem nadpregledu. Ker stvar ni komplicirana in ker so po večini že vsi invalidski spisi od ministrstva vrnjeni, upamo, da bo ob isti dobri volji, kot so jo pokazala nekatera sodišča o priliki prijav, šla prevedba gladko od rok in da bo ista v prvi polovici tekočega leta izvršena.

Iz jeseniškega kota. In zopet eden. — Eden naših sotrpinov in sicer izmed onih, katerih merodajne oblasti nočejo priznati žrtvam svetovne vojne, je bil pretečen teden preveden, ne pri okrajnem ali drugem sodišču, pač pa na oni svet. Umrli nam je naš Nace Robavs in v četrtek 28. januarja smo ga spremili na zadnji poti tja na mirno pokopališče v Koroški Beli. Ni bil to spreved, kakršen je, ako neso »boljšega« človeka, pač pa je pogreb vojnega invalida. Godba kovinarjev mu je kljub slabi poti svirala, vdove so prihitele v obilnem številu k pogrebu — vsa čast in hvala jim — invalidov pa je bilo manj, toda upoštevati je treba delovni dan v tovarni. Težko nam je bilo pri sreč, ko smo gledali plakajočo ženo in male, nepreskrbljene otročiče, ko se je pogrezala rakev v jamo in zabobnela prst in kameenje nanjo ter nam izginila za vedno izpred oči. Mnogo si pretrpel na tem svetu, saj pravzaprav dobrega nisi nič imel, sedaj pa počivaj v miru, rešen si vseh nadlog in skrbi. Pokoj tvoji duši, dragi Nace!

Konjice. Naznanjamo žalostno vest, da nas je zapustil zopet zvest tovariš Černec Alojzij iz Radane vasi, župnika Žreče. Bil je 30% invalid, ker pa je vedno le hiral, je moral postati žrtev svoje žalostne usode. Zapustil je ženo in 3 male otročiče. Bil je vsem priljubljen, kar se je najlepše videlo pri pogrebu, ko ga je spremljalo k večnemu počitku mnogo občinstva, posebno pa naših članov in članic. Pokopan je bil dne 24. januarja 1926 ob 15. uri. Podružnica mu je položila na grob lep venec. Zahvaljujemo se vsem pogrebem, ženi in ostalim sorodnikom pa izrekamo globoko sožalje.

Službe. Razpisani sta mesti in sicer za izvršilnega uradnika pri okrožnem sodišču v Novem mestu, v podrejeni vrsti pa eventualno poduradnika. Prošnje je vlagati na predsedstvo okrož. sodišča v Novem mestu do 12. marca t. l. — Pisarniškega uradnika III. kat. pri okr. sodišču v Ptuj. Prošnje je vlagati na predsedstvo okrožnega sodišča v Mariboru do 12. marca t. l.

Podružnicam v vednost. Objaviti je več člankov o vršitvah občnih zborov. Radi preobilice važnega materiala pa smo morali objaviti preložiti za pozneje. Sicer pa nameravamo potek občnih zborov objavljati odslej čim krajše in se bomo držali le bolj posameznih zanimivosti, ne pa debat po dnevnem redu. Prosimo tudi, da nam o umrlih ne pošiljate predolgih nekrologov, ker smo jih morali par že skrajševati z ozirom na material.

Iščejo se priče. Tovariš Franc Retelj iz Dobravice, p. Žiri, je bil od specialne komisije za pregled invalidov reduciran, ker njegovemu inv. spisu niso bili priloženi dovoljni dokazi, iz katerih bi bilo razvidno, da je zadobil hibo v vojni. Služil je pri nekdanjem 2. gorskem strelskem polku. Zdravil se je za časa vojne v bolnici »Žita Korgos« v Budimpešti. Z njim je bil tedaj tov. Josip Trobec, doma nekje v Gradaškem Črnem vrhu pri Polhovem gradu. Na fronti je bil skupaj tudi z nekim Josipom Štibernikom, ki je doma nekje blizu Kočevja. Oba bi reducirani tovariši pri obnovi postopka navedel kot prič. Ker sta mu pa njiju sedanji bivališči neznani, naproša, da se mu nekdanja voj. tovariša javita, odnosno da mu oni, katerim je njiju naslov znan, to sporočijo.

Za tiskovni sklad so darovali: Žagar Martin, Ljubljana, Cerkvena ul., Din 1.—; Mogg Simon, Pobrežje, Maribor, Din 6.—; Geč Franjo, Maribor, Din 26.—; Valend Joško, Zagorje, Din 6.—; Robavs Petre, Zagorje, Din 8.—; Lorenčič Alojzij, Št. Peter, Din 10.—.

Novičar.

Dr. Bonnefon, dobronik vojnih slepcev.

Pred časom so poročali listi o epohalnih operacijah francoskega očesnega zdravnika dr. Bonnefona, kateremu se je posrečilo ozdraviti več nesrečnežev, ki so v svetovni vojni izgubili vid. Uspehi, ki jih je dosegel mladi zdravnik, so tako pomembni, da se bavi z njimi danes ves medicinski svet. Reporter, ki je pred kratkim obiskal slovečega zdravnika, opisuje poset pri njem tako-le:

»Sprejemnica v Bordeaux. Čakati moram precej dolgo, da se mi odpro zaželjena vrata. Ko se to zgodi, uzrem pred seboj visokega moža vitkega stasa. Njegove oči se svetijo ter so izredno jasne.

Povem mu, da prihajam v delikatni misiji. Vse piše o njegovih uspehih in ljudstvo sodi o stvari zelo različno. V interesu ljudstva je, da se izve gola resnica.

»Vesten zdravnik,« pravi nagovorjenec. »obvesti javnost o svojih uspehih šele potem, ko je svoje stvari docela siguren. Vsak napredek, vsak izum v znanosti zahteva svojo preizkušeno dobo. Priznati moram, da sem doslej preiskal kakih 300 vojakov, ki so oslepel v vojni. Pripomniti moram takoj, da je mogoče izlečiti le take bolnike, ki ne bolujejo na atrofiji vida. Taki se, na žalost, ne morejo nadajati pomoči.«

Učenjak, ki je zelo skromen, pripoveduje nato, da pravzaprav ni odkril nič novega in da se ne smejo njegovi uspehi precenjati. Prva operacija se mu je posrečila pred kakimi 4 leti. On sam je o tem molčal in stvar so raznesli bolnikov sorodniki in znanci. Dr. Bonnefon se namerava tudi nadalje posvetiti lečenju takih bolnikov, ki so prišli v svetovni vojni ob vid. V ta namen bo preiskal vse vojne slepce departementa Nizza ter poskušal svojo srečo na njihovi nesreči.

Poročilo o dr. Bonnefonu bi ne bilo popolno, če bi pustili v nemar izjavo zdravnikovega pacienta vojnega invalida M. Noela iz Monterauna. Noel pripoveduje: »Septembra meseca l. 1915. sem prišel ob vid, ko me je ranil drobec granate v gozdu Le Pretre. Zdravniki so mi izrezali levo oko, na desno pa nisem nič videl. 18 mesecev so me lečili in v tem času sem bil štirikrat operiran. Pomagalo ni nič. Bil sem slep. Ves obupan sem se obrnil na dr. Bonnefona, ki mi je dejal pri preiskavi: »Ali veste, da imate samo eno oko? Lahko poskusim z operacijo, toda nada na uspeh je zelo majhna.« Mislil sem si, da nimam itak kaj izgubiti ter sem se prepustil zdravnikovi spretnosti. Nato je začel dr. Bonnefon vrtati po moji očesni votlini. 10 dni po operaciji sem odpotoval in zdravnik mi je rekel, da se lahko nadajam boljše bodočnosti. Izrazil je seveda dvom, da bom kdaj dobro videl in me posvaril, naj se ne vdajam prevelikim iluzijam.

Iluzijam se sploh nisem ydajal, kajti slabše, kakor je bilo, ni moglo biti. Toda čez en mesec se je pojavil čudež. Vedno jasneje mi je bilo, da izpregledavam in šem končno zares izpregledal. Začel sem razločevati predmete, videl sem najprej nedoločne forme pohištva, potem obraz svoje žene in otroka in po 10 letih slepote sem lahko zopet začel čitati novine in knjige, čeprav sem moral pri tem uporabljati povečevalno steklo. Moj vid je seveda zelo skromen. Čitam lahko samo mastne napise in tudi gibati se še ne morem, kakor bi želel. Toda dr. Bonnefon mi je obljubil, da bo sčasoma boljše, posebno če bom uporabljal očala, katera mi bo predpisal. In tako vidim v tem zdravniku svojega rešitelja, ki je dal mojemu življenju novo ceno.«

Zdravniški nasveti.

Prva pomoč v nezgodah.

Dokler ne pride zdravnik, stori sledeče:

Ako kdo začne bljuvati kri, naj bolnik popolnoma mirno sedi ali leži. Pošlji takoj po zdravnika, med tem pa mu naklada na prsi led ali vsaj mrzle obkladke. Daj bolniku po malih koscih ledu. Če ni ledu pri rokah, raztopi v vodi soli in mu dajaj po žlicah slano vodo. Skuhaj

hvoščevega čaja, daj ga hladiti in dajaj bolniku dve žlici vsake četrte ure.

Če je koga pičila kača, zaveži ud nad rano proti srcu kolikor mogoče. Rano treba izsesati (ustnice ne smejo biti ranjene); strup naj se izpljune. Bolnik naj se ne boji. Dajte mu močnega čaja ali kave; zelo dober je rum.

Če je koga zadela kap, položi ga na posteljo ali klop, glavo je treba visoko postljati. Na glavo se devajo mrzli obkladki. Tesno obleko je treba sleči. na lidke in prsi mu devaj drčni obliži.

Če kdo iz rane hudo krvavi, ker se je urezal ali padel, zapri rano, stisni jo vkup, da zrak ne pride v rano. Omij rano z vodo in arniko in obveži jo s čistim platnom ali karbolno vato, namočeno v arniko. Dobro je dotični ud nad rano dobro obvezati.

Zdravilstvo.

Serum proti prisadu. Iz Pariza prihaja vest, da se je posrečilo sestaviti dvema zdravnikoma Pasteurjevega zavoda serum proti prisadu. Serum sta iznašla doktorja Ramon in Zeller. Njuno zdravilo je baže tako popolno, da omogoča trajno imuniteto in docela uničuje nadležni prisad.

Prisad povzroča posebna vrsta bakterij, ki se nahajajo v velikem številu v zemlji. Rane, ki pridejo v dotik z vlažno zemljo, s trskami in drugimi predmeti, lahko postanejo zelo opasne in se čestokrat ne dajo ozdraviti. V svetovni vojni so zdravniki že preizkušali več sredstev, da bi omejili in odpravili prisad. Dosegli so lepe, vendar pa ne popolne uspehe.

Posebnost novega protistrupa obstoji v tem, da je mogoče tekočino vbrizgavati pod kožo v večjih količinah, ne da bi pri tem trpel človeški organizem. Cepjenje z novim serumom obeta celo trajno odvrtitev prisade. Novo zdravilno sredstvo se bo začelo takoj uporabljati in zdravniki si obetajo od njega velike ugodnosti. Pripomniti je še treba, da je pred kakimi 20. leti sestavil profesor in vodja Pasteurjevega instituta v Parizu nekak serum proti prisadu. Že takrat so bili uspehi zelo povoljni. Zanjda leta se je sredstvo izpopolnilo, sedaj pa je smatrati, da smo dobili najpopolnejše zdravilo, s katerim bo borba proti prisadu lahka, enostavna in, kar je glavno, uspešna.

Gospodarstvo.

Pretakanje sadjevca. Mnogokrat slišimo pritožbe, da sadjevec ni stanovit in da se posebno rad pokvari na polje, ko pritisne vročina. Kvarjenje ima sicer lahko razne vzroke, vendar je največkrat krivo to, ker sadjevec ne pretočijo. Kakšna malenkost, ki se porabi čez zimo in zgodaj na pomlad, lahko ostane na drožeh. Kar pa hočemo hraniti za poletno rabo ali celo za prodaj, moramo pa brezpogojno o pravem času pretočiti. Iz sledečih vrstic bo vsakdo lahko razvidel, zakaj je to potrebno, kdaj in kako se izvrši.

Ko mošt pokipi, se kipele glivice in različni drobci od sadja ter še nekatere druge snovi vsedejo na dno. Sadevec se očisti, goščava na dnu so droži. Čez zimo, dokler je hladno, ostanejo droži pri miru in sadijcu nič ne škodujejo. Ni pa prav, ako ostane čista pijača na drožeh čez pomlad. Kipele glivice so živa bitja. Rade začno odmirati in se razkrajati (gniti). Razkrojene se dvignejo in zmešajo s čisto tekočino, ki se skali in pogostokrat popolnoma pokvari, da ni užitna. Da se izognemo tej nevarnosti, je treba pravočasno ločiti droži od čiste tekočine. Ker pa droži ne moremo vzeti izpod sadjevca, moramo sadjevec odtočiti izpod droži. To je pretakanje.

Najugodnejši čas za pretakanje sadjevca je od konca novembra do februarja. Ako je sicer zdrav in je pravilno pokipel, se do srede novembra očisti. Kipele glivice so izvršile svoje delo in je pijača le v korist, da jih čimprej odstranimo.

Navadno pretakamo tako, da točimo sadjevec v škafe in ga zlivajo v drug sod. To je sicer najbolj razširjen, a tudi najslabši način pretakanja. S takim ravnanjem pride sadjevec preveč v dotiko z zrakom in iz njega uide večina ogljikove kisline, ki mu daje prijeten, rezek okus. Pravijo, da se sadjevec pri pretakanju »ubije«. Zaradi te izgube dobi mehkejši, manj prijeten okus in nevede ljudje mislijo, da izgubi na moči in baž zaradi tega se branijo pretakanja. Tej nepravilni se pa lahko izognemo, ako pretakamo tako, da sadjevecu ohranimo ogljikovo kislino. Najhitreje, najlažje in skoraj brez izgube ogljikove kisline se sadjevec pretoči s sesalko (pumpo), ali pa z mehomo. Te priprave so pa redke, zato si pomagamo na preprostejši način. Treba je samo preprečiti, da sadjevec ne pada iz viška v škafo, ko ga točimo iz sode in da ne pada z lija na dno, ko ga vlivamo v drug sod. Da se to prepreči, ni treba drugega nego da podaljšamo iztočno cev pri pipi, da sega do blizu dna škafe, v katerega točimo, in da prav tako podaljšamo cev do lija (lakotnice), da sega do blizu dna sode, v katerega vlivamo sadjevec. Tako na lahek način dosežemo, da se

tekočina ne razbija in peni, ampak da teče iz sode v škafo in iz lija v sod mirno ter ločeno od zraka. Iztočne cevi pri pipi in pri liju podaljšamo s primernima kosoma gumijeve cevi. V sili bi si mogli pomagati tudi z lesenimi cevkami, ki bi jih pritrdili na pipo in lijo.

Se lepše se pretoči sadjevec, ako leži sod, iz katerega točimo, toliko višje, da čista tekočina po gumijevi cevi sama preteče iz prvotnega sode v drugi sod. Navadno pa to ni mogoče, ker stoje sodi večinoma na tleh.

Sode, ki jih rabimo pri pretakanju, je treba temeljito pomiti in odpraviti iz njih vsak neprijeten duh. Dobro je tudi, da jih nekoliko zažveplamo, preden jih natočimo. Sode, ki jih izpraznimo, moramo takoj do čistega pomiti in zažveplati. Take ravnokar izpraznjene in temeljito osnažene sode lahko takoj zopet uporabimo za pretakanje. Droži od sadjevca niso za nikako rabo; vržemo jih na gnoj.

Pretakajmo v lepem, mrzlem vremenu, kajti ob takem času izgubimo manj ogljikove kisline, nego če pretakamo ob južnem vremenu. Sode napolnimo do vrha in jih bolj narahlo zamašimo. Po pretakanju se namreč navadno prične drugo mirno kipeenje, kjer se tvori tudi še nekoliko ogljikove kisline. Šele pozneje, ko tudi to kipeenje preneha, sode zalijemo in trdno zabijemo.

Kdor namerava sadjevec dalje časa hraniti, naj ima polne sode. V sodih, ki jim veliko manjka, se sadjevec jako rad skisa (cika), zlasti če je preveč na toplem.

Raznoterosti.

O avtomobilu. William Letts, ravnatelj neke tovarne avtomobilov, pripoveduje, kako priljubljen je v Ameriki avto med delavstvom. Pravi, da se pogosto pripeti, da delojemalec ne sprejme dela zato, ker mu gospodar ne more ali noče odkazati prostora v garaži, kamor bi med delom postavil avtomobil. Da, celo postrežnice in pospravjalke imajo avtomobile.

Ose preprečile ženitovanje. V Sonthendu na Angleškem se je vršila v cerkvi neka poroka. Med tem pa so se od nekod vsule ose v sobo, kjer bi imela biti pojedina. Vsa jedila na mizi so bila v trenutku polna os in ker jih je v zraku brnelo več tisoč, ni bilo mogoče priti do mize. Poročni par je moral drugam na kosilo.

Trdožive živali. V bajkah in pravljicah večkrat bremo o zmajih z večimi glavami. Ako je kdo odsekal tem eno izmed glav, tedaj je iz odsekane nenadoma zrastle več novih glav. Kakor se to zdi neverjetno, vendar ima tudi svojo podlago. Splošno je že znano, da lahko kuščarjem odtrgamo rep ali nogo, pa jim kmalu dotični del nanovo zraste. Še bolj čudno pa je, ako prerežemo navadnega deževnika na dva dela, da nastane potem iz vsakega dela po en samostojen in življenja zmožen deževnik. Še neverjetnejše pa je dejstvo, da lahko iz vsakega odrezanega kraka morske zvezde nastane popolna nova morska zvezda. Višek čuda je končno zeleni trdoživ (Hydra viridis L.), ki živi v sladki vodi. To živalico lahko razrežemo v kolikor delov hočemo, iz vsakega dela bo potem nastala nova živalica, seveda da bo imela tekom svojega razvoja dovolj hrane na razpolago. Čim višje so pa razvite živali, tem manjšo imajo to regeneracijsko zmožnost, ki obstoji pri sesalcih in končno pri človeku le še v tem, da se zamore vsaka rana zaceliti in nič več.

Izdaja Udruženje vojnih invalidov.

Odgovorni urednik: Miha Serbec.

Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Zanjo odgovarja: France Štrukelj.

Pozor!

Ugodna prilika!

Ker se približujejo velikonočni prazniki, sem se odločil, da bom izdeloval razne

ČEV LJE

vseh vrst usnja po zelo znižanih cenah. Popust imajo invalidi, vdove in sirote. Pošiljam jih tudi po pošti, ako se mi označi velikost noge. Izdeloval bom po novem sistemu in želji vsakega posameznika. Na ogled dam 240 slik raznih čevljev. Zanesljive voj. žrtve dobijo čevlje tudi na mesečne obroke.

Za razna naročila se vljudno priporočam

Alojzij Lorenčič, 80% vojni invalid,

Sv. Peter 17, Sav. dolina.

Potrjim srcem naznanjamo žalostno vest, da je po dolgi mučni bolezni, previden s sv. zakramenti, za vedno zatisnil oči naš prijatelj in dobronik, gospod

IVAN PAJK

elektromehanik in trgovec v Celju.

Kruta bolezen, človeška sovražnica, mu je končala dne 3. januarja t. l. življenje v katerem si je s svojo vztrajnostjo in pridnostjo ustvaril eksistenco.

Pogreb nepozabnega pokojnika je bil 5. januarja t. l.

Podpiral je društva in vojne žrtve so mu bile nepozabne.

Invalidi iz Št. Petra v Savinjski dolini.

ZAHVALA

Zahvaljujem se [vsem, ki] so tako množevilno prišli kropiti našega nepozabnega pokojnika in mojega sorodnika, številnim pogrebem, darovalcem vencev in vsem, ki so nas tolažili in sočustvovali z nami.

V Št. Petru, dne 10. februarja 1926.

Alojzij Lovrenčič
voj. invalid — sorodnik.